

הצבאיים בזירת הים התיכון ובזירת ים סוף, והם תחום המים, הנתחמים על-ידי קו הרוחב 33 מעלות צפונה וקו האורך 29.5 מזרח, וכמו כן תחום המים מצפון לקו רוחב 33 בים סוף. ממשלת דרום תימן הכריזה בגילוי-דעת דומה, כי כללה את מימי אזור באב אלמנדב, ובכך, כיסו הפעולות הימיות המצריות נגד ישראל יותר מחצי מיליון קמ"ר ממימי הים התיכון וים סוף.

מה היתה האווירה, שאפפה את המבצעים הללו?

בשעות הראשונות של מלחמת אוקטובר טיבעו הצוללות את הספינה הראשונה, והיא ספינת קירור, שעשתה דרכה לאילת לאחר שחצתה את באב אלמנדב.

העולם כולו נדהם מהפתעה בלתי-צפויה זו. ארצות-הברית מיהרה לשגר שתי משחתות הצי השביעי שעגנו בנמל עצב, וצרפת שיגרה שתי פריגטות, שעגנו בנמל ג'בוטי, כדי לפקח על המצור בים סוף. הדבר לא מנע מהמשחתות המצריות לחסום את דרכן של ספינות סוחר אמריקניות וצרפתיות מלהגיע לנמל אילת. הצי האמריקני והצי הצרפתי לא התערבו.

אם נתעלם מנזקיו, הרי שהמצור על באב אלמנדב הביא להפסקה מוחלטת של העברת מטעני נפט איראני, והספינות שעגנו בנמל אילת נלכדו בו. הסחר של ישראל עשה דרכו דרך כף התקווה הטובה ודרך

נמלי הים התיכון, והיה על הספינות להימנע מלעבור דרך אזורי הצוללות בים התיכון. לאחר עשרה באוקטובר, כשהחלה ישראל לחוש בנזקים, שגרם המצור, שהטילו הספינות במצרי באב אלמנדב והצוללות בגזרה המרכזית של ים סוף, הופסקה תנועת התובלה הימית לאחר שלב של ההפרעות.

מה היתה ההשפעה הצבאית של פעולה זו?

חלה הפסקה בתובלה הימית של ישראל. ישראל נקטה אמצעים להפסיק את תנועת ספינות הסוחר וספינות המשא לנמל אילת, או שהסבה תנועה זו אל כף התקווה הטובה. כך, אורך המסע יותר מ-2,400 מילין. כמובן, הדבר הביא להעלאת דמי התובלה ודמי הביטוח. התופעה השנייה היתה הפסקה מוחלטת של תנועת השיט לנמלי ישראל לאחר עשרה באוקטובר – מלבד כמה ספינות, שחצו את באב אלמנדב, ופרקו את מטענין באחד הנמלים האתיופיים. המטענים נותרו באתיופיה עד שהוסר המצור. ראוי לציין, כי כוחות הים, שהיו בבאב אלמנדב, עצרו יותר ממאתיים ספינות, שעשו דרכן לנמלים אחרים בים התיכון, ולאוו דווקא לנמל אילת.

הגענו עתה אל החשבון הסופי של תוצאות המצור הימי, שהטלנו על ישראל, שהחל בשישה באוקטובר, והסתיים בראשית פברואר 1974.

שיתוף-פעולה מדהים

סוהיר אלחוסייני*

* אחר'ר סאעה, מצרים, שישה באוקטובר 1993.

★ הזמת תפיסת הביטחון הישראלית, שגרסה, כי יש צורך להחזיק בסיני על מנת לשלוט במצרים במפרץ עקבה. זו היתה המטרה העיקרית לפעולה.

★ ירדת ממוצע ייבוא הסחורות לישראל בשיעור של 120,000 טון סחורות ושל 2.5 מיליון טון נפט. היתה אפשרות, שהפסקת הגעת הנפט האיראני לישראל תעצור את המכונה הצבאית הישראלית, לולא סיועה של ארצות-הברית, שסיפקה לישראל נפט מנמלי הים התיכון.

★ עליית הוצאות התובלה לישראל בחמישים אחוזים.

★ ירידה בהכנסות הנמלים הישראליים.

★ הפסקת ההכנסה מהעברת הנפט בקו אילת-באר-שבע-אשדוד.

כדי להמחיש את חשיבות הסרת המצור מעל ישראל, ברצוני להצביע על כך, שקייסינג'ר הבהיר בפגישה עם הנשיא סאדאת בקאהיר בשניים בנובמבר את שתי הדרישות העיקריות של ישראל, שהיו התנאים של ראש ממשלת ישראל להפסקת הלחימה, לנסיגה וליצירת תנאים לשלום: החלפת שבויים והפסקת המצור על באב אלמנדב.

עברנו מתבוסה לניצחון וממלחמה לשלום. ניצחון אוקטובר הפך להיות הבסיס האיתן, שממנו נבעו הסכמי השלום – החל מקמפ דייויד וכלה בעזה, ביריחו ובשיחות, המתנהלות עתה בין ישראל לבין סוריה, לבין ירדן ולבין לבנון, לכינון שלום במזרח התיכון. בחיפוש אחר עוד סודות, שלא נודעו מאותה מלחמה, נפגש העיתון אחר'ר סאעה עם אחד מאנשי אוקטובר, שהעולם כולו

אחר יותר מעשרים שנה הוסר האיסור, שהוטל על מפקדי אוקטובר, ומנע מהמפקדים ומהגיבורים לספר סודות. עדיין חיים אירועי המלחמה בזיכרונם של מי שחוללו את הנס הצבאי, ששינה את התפיסות ואת התיאוריות של המלחמות, שהיו מקובלות בעולם. אפופיית הגבורה של אוקטובר תישאר נקודה זורחת בהיסטוריה הצבאית החדשה של מצרים.

מדבר עליהם, ושם רשום על דפי המלחמות בעולם, פריק אול מחמד עלי פהמי, מפקד הכוחות להגנה אווירית במלחמת אוקטובר, ולאחר מכן רמטכ"ל הצבא, ויועץ צבאי לנשיא סאדאת. הוא חשף בשיחה מסודות ההתקפה הראשונה של חיל האוויר המצרי, שתכנן וביצע לווא חוסני מבארק, מפקד הכוחות האוויר. תקיפה אווירית זו היתה נושא לשיחת החוגים הצבאיים משך שנים רבות, ועוררה את תדהמתם. כמו כן, סיפר על קשריו עם חוסני מבארק, גיבור אוקטובר, שלחם עמו בשוחה אחת, והוא חש מקרוב את יכולתו ואת שלוותו, ועמד על החלטותיו הנחרצות בשעות הקשות ביותר.

בפגישה זו בשחקים קבע הנשיא סאדאת בפנינו, כי המלחמה הפכה להיות צורך חיוני, ואין לה שום חלופה. הוא אמר, כי היא עתידה לפרוץ תוך שלושה-ארבעה חודשים. לכן, אנו חייבים להתכונן לכך, שכן אין כל אפשרות לסגת מהחלטה זו. מאז, חדרה החלטה על המלחמה, ותפסה מקום בראשינו, ופעלנו להכין את כוחותינו, כדי להתייצב למלחמה מכרעת זו.

כיצד השפיעה עליכם החלטה הרת-גורל זו?

זה היה צפוי ובלתי-מפתיע. אולם, לא ידענו את העיתוי המדויק. שמחנו על ההחלטה, והשתוקקנו לקחת חלק במלחמת השחרור בהקדם האפשרי. משום שאדמתנו היתה כבושה, והיינו משוכנעים, כי הקיפאון המדיני וגאווות הכובש ויהירותו לא יחלפו, אלא באמצעות פעולות התקפיות מוצלחות נגד הכוחות הישראליים והסבת מרב האבדות לישראלים, על מנת שיחשו, כי החזקת אדמה ערבית כבושה תעלה להם בדם רב ובחורבן.

הוא הזמין אותנו למשרדו. המפקד הכללי הקדים אותנו, באומרו: "כמובן, נשבור היום את הצום – זה היה ביום העשירי לחודש רמדאן – על מנת שנוכל לבצע את משימתנו בראש צלול, ונוכל לשאת בעול, שיוטל עלינו היום." הוא הזמין עבורנו קפה. התבוננו, אני ולואא מבארק זה בזה, ופתחנו בשיחה עם המפקד הכללי, שלא הבחין, כי לא שתינו קפה משום שהעדפנו להמשיך לצום. הסכמנו בינינו להמשיך בצום, ולא רצינו לנצל את הרשות, שהעניק לנו האל, על מנת שנוכל להתקרב ולהתפלל לאדוננו. ישבתח ויתעלה, כדי שינחה אותנו בדרכנו. פגישה קצרה זו הסתיימה. הוא איחל לנו הצלחה, וכל אחד מאתנו שב למטהו.

הכוחות להגנה אווירית היו בדרגת הכוננות הגבוהה ביותר מאז החלו הכוחות המזוינים לבצע את התמרון השנתי הגדול, לפני כמה ימים, כפי שהורגלנו מדי שנה בזמן הזה. התמרון נשא את שם הקוד, תחירי 41.

ההתקפה אווירית המוחצת

מועד שעת האפס

מתי נודע לכם על מועד שעת האפס?

נודע לנו, כי המועד הוא שישה באוקטובר כאשר הוחלט על כך בכינוס משותף סורי-מצרי באוגוסט 1973. את מועד שעת האפס מסר לנו כעשרה ימים לפני המועד משיר אחמד אסמעיל, המפקד הכללי של הכוחות המזוינים בתוקף היותנו מפקדי חילות עיקריים.

בשישה באוקטובר בבוקר התכוונתי לבלות את היום כרגיל. כהרגלי מדי יום, שיחקתי טניס. בשעה עשר הלכתי עם לווא מבארק למשרד של משיר אחמד אסמעיל, המפקד הכללי של הכוחות המזוינים, במיניסטריון המלחמה. הוא ביקש לפגוש אותנו בטרם ייצא למרכז המבצעים במפקדה הכללית של הכוחות המזוינים, על מנת לוודא את ההכנות הסופיות של הכוחות. המפקד הכללי יכול היה לוודא זאת בטלפון, אולם, למען הסודיות, כדי להוסיף נופך של שגרה להתנהגותו, ועל מנת לשרת את עקרון ההונאה וההסוואה,

מתי בוצעה ההתקפה האווירית וכיצד? ומה היה תפקיד ההגנה האווירית בהענקת חיפוי להתקפה?

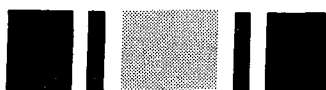
בשעה 14:04 חצו מבנים של מטוסים מצריים את תעלת סואץ בדרכם אל מטרותיהם. דקה אחת לאחר מכן רעם קולם של יותר מ-4,000 תותחים לאורך החזית. בדקה הראשונה ירינו 10,500 פגזי תותחים על העמדות הישראליות. התותחים החלו להפגז את קו בר-לב ואת עמדותיו המבוצרות בממוצע של 175 פגזים לשנייה. לאחר מכן, חצה הח"ר את הגדה המזרחית, והמפציצים המצריים שבו לבסיסיהם לאחר התקפה אווירית מוצלחת ביותר.

יעילות ההתקפה האווירית נעוצה, בראש ובראשונה, בתכנון ובהכנה המדוקדקים לקראתה. זאת, בשל כושרו הגבוה של לווא מבארק, מפקד כוחות האוויר. הוא תכנן את מבצעי הלחימה של כוחות האוויר, תוך שיתוף פעולה הדוק עם הכוחות להגנה

תקיפה אווירית מכאיבה

כיצד ידעת, כי מצדים החליטה לפתוח במלחמה עם ישראל, ומתי?

ידעתי, כי המלחמה היא עובדה, שאין מנוס ממנה. כשלושה חודשים לפני המלחמה הייתי עם לווא חוסני מבארק, מפקד הכוחות האוויר, בדרכנו, עם הנשיא סאדאת, לביקור בלוב ובסוריה. הנשיא החל את השיחה, ושאל אותנו מה מצב כוחותינו, והאם הם מוכנים להיכנס למלחמה.

אווירית, ביצע אותם, ופיקד עליהם – על מנת לספק הגנה לכוחותינו בעת פריצת מחסום המים וניפוץ קו בר-לב, ועל מנת להגיש סיוע אווירי לכוחות היבשה שלנו במהלך המבצעים.

תפקיד ההגנה האווירית היה לאבטח את המראת המטוסים ואת חציית תעלת סואץ על-ידי המפציצים בשעת האפס, ולאבטח את שובם אל בסיסהם.

האם היה תיאום בין ובין לואא מבארק, מפקד כוחות האוויר, בביצוע תכנית זו?

היו הוראות לתיאום, לארגון ולשיתוף פעולה בין כוחות האוויר ובין ההגנה האווירית. לואא מבארק ואני חתמנו זמן רב לפני המלחמה על פרטיכל לשיתוף פעולה בין כוחותינו, שנחשב מסמך חשוב של תכנית המלחמה לקראת מלחמת אוקטובר, והוא נקרא, **תכנית בדר**. שיתוף פעולה זה התבצע באמצעות התוויית התסריט המלא למלחמה, ובכלל זה תפקיד כוחות האוויר ותפקיד ההגנה האווירית, וכיצד יתבצעו התיאום ושיתוף הפעולה המבצעי ביניהם בכל אחד מן השלבים. זה התכנון המוקדם למלחמה.

האם הגשמתם את התסריט?

הוא, אכן, מומש בדייקנות. מידת הדיוק בביצוע שיתוף הפעולה בין כוחות האוויר ובין ההגנה האווירית הגיע לכך שכל החוגים הצבאיים, ללא יוצא מן הכלל, הביעו את פליאתם ואת הערכתם המלאה לשיתוף הפעולה ההדוק הזה. הדבר התברר בגלוי בעת ביקורי בלונדון, לאחר המלחמה. אחת השאלות העיקריות שנשאלתי היתה: 'כיצד התבצע שיתוף הפעולה בין המספר הרב של המטוסים, שהשתתפו במבצעי 1973, ובין הכמויות העצומות של טילים מתקדמים נ"מ, מבלי שהמטוסים המצריים סבלו מאבדות ראויות לציון?'

כמה מטוסים השתתפו בהתקפה האווירית הראשונה, ומה היה היקף אבדותינו בהתקפה זו?

בתקיפה הראשונה השתתפו 250 מטוסים, ואיבדנו לא יותר מחמישה מטוסים. זאת, כתוצאה מאימון הטייסים באשר לאופן התקרבותם ליעדיהם, וכיצד ניתן להתרחק מהאמצעים הישראליים

להגנה אווירית, שהוצבו סביב אותם יעדים חיוניים, שהם עתידים לתקוף.

אימון הטייסים נמשך זמן רב, ותבע מאמץ רב. המטוסים התקרבו ליעדיהם בגובה נמוך מאוד, כדי להימנע מגילוי על-ידי מ"ם. הדבר תובע כושר גבוה ביותר של הטייסים, בנוסף לפעולות הונאה והסוואה, שהתבטאו בפריסת המטוסים בשדות תעופה שונים, ולאחר מכן, ריכוזם בשדות התעופה הקדמיים למבצעיאמת. לאחר מכן, קביעת מועדי ההמראה של המטוסים השונים, באופן שהמטוסים המשתתפים בתקיפה האווירית יחצו את התעלה בשעת האפס.

מה היה היקף האבדות של חיל האוויר הישראלי במלחמה זו?

ההצהרות היו שונות. ישראל הודיעה, כי איבדה 120 מטוסים. חלקם הושמד, וחלקם הושבת. מצרים הודיעה בעקבות ניתוח הפעולות, כי האבדות הישראליות הן 160-200 מטוסים. מדינות מהגוש המזרחי הודיעו, כי ישראל איבדה 250-280 מטוסים.

מבארק גיבור המלחמה

כעמית וכחבר של הנשיא חוסני מבארק במלחמת אוקטובר, מה אתה יכול לומר עליו, כאישיות צבאית, שלחמת לצדה במלחמה המפוארת והנרחבת ביותר בהיסטוריה המודרנית?

המאפיינים החשובים ביותר של חוסני מבארק, כמפקד צבאי, הם הכוח והשלווה. כמו כן, חשתי מקרוב ביכולתו ובכישוריו בעת שהשתתפנו במבצעים הצבאיים. ועוד מן המאפיינים החשובים של חוסני מבארק, כלוחם: האיזון שלו ושלוותו במצבים הקשים ביותר לצד החלטותיו המכריעות ואהבת פקודיו אליו והכבוד, שרחשו לו. הוא נע תמיד בין הבסיסים האוויריים, כדי לברר מה מצבם בפועל. הוא השתתף בפעולותיהם של בניו, הטייסים, ובמהלך אימוניהם השיא להם עצות מניסיונו.

ואכן, רוח המפקד השתקפה תמיד בהקרבה של אנשיו. הדבר היה ברור וגלוי בתפקיד, שמילא לואא מבארק כאשר פיקד על כוחות האוויר.

לאחר עשרים שנה, ולאחר שחלף פרק הזמן שנקבע בחוק, ואסר על מפקדי אוקטובר לדבר על סודות המלחמה, מה רצית לגלות כעת?

מרבית אירועי אוקטובר טופלו על-ידי סופרים ועל-ידי פרשנים צבאיים. גם המדינאים עסקו בבחינה הצבאית של המלחמה. אולם, כפי שאמרו הפרשנים הצבאיים מן המערב, תהיה מלחמת אוקטובר המלחמה היחידה, שעוד שנים רבות תיבדק על-ידי מבקרים ועל-ידי פרשנים צבאיים, משום שלקחיה רבים, בשל היקף הכוחות, שנטלו חלק במערכה, ובשל כלי-הנשק המתקדמים, שנעשה בהם שימוש במלחמה זו. משום כך, היא נחשבת, ובצדק, למלחמה מודרנית, לפי כל הקריטריונים. האויב השתמש בה בלוחמה אלקטרונית ובכמויות עצומות של טילים. אנו יכולים לומר, כי ההתפתחות הנוכחית בתחום הטילים, בין אם בתחום טילים נ"מ, או בטילים נ"ט, לסוגיהם, היא פרי ניסיון, שנרכש במלחמת אוקטובר.

באשר לחלוף המועד החוקי, עשרים שנה, הרי האיסור הוטל על פרסום מסמכים, הנוגעים למלחמה, בלבד; אך לא היה כל איסור לגבי פרשנות על המלחמה, או על תיאור מהלך הקרבות.

מעשי גבורה בלתי-נשכחים

מה הרגעים החשובים ביותר במלחמת אוקטובר, שאינם משיים מזיכרוןך עד עתה? להערכתך, מלחמת אוקטובר מהווה המשך למלחמת ההתשה. לולא הניסיון, שרכשנו בה, לא היינו מגלים מיומנות במלחמת 1973. משום כך, ברצוני לנצל הזדמנות זו, לאחר עשרים שנה, ולהעלות על נס את זכר חללינו במלחמות הללו, ואת אנשינו, שאיבדו איברים מגופם, וחיים בינינו כנכים.

משום כך, לא אשכח כל חיי את מעשי הגבורה של החיילים האלה ואת הקרבתם למען המולדת. למשל, עודני זוכר, כיצד הותקפה עמדת מ"ם שלנו, שהיתה בירדן, ושימשה כעמדה קדמית להתרעה. עמדה זו היתה מבודדת, והוגנה בנשק קל נ"מ מן

מדוע פורט סעידי?

מהם קרבות הטילים החשובים ביותר, שהתנהלו במלחמת אוקטובר?

אכן, זה היה קרב פורט סעידי, שהחל בשבעה-שמונה באוקטובר, כאשר האויב מיקד את התקפותיו האוויריות על אזור פורט סעידי. האזור היה נתון תחת התקפות אוויריות, שעוצמתן הגיעה לחמישים גיחות ביום. לפלוגות הטילים נגרמו אבדות, שחייבו את צוותי התיקונים להשיב את הטילים לכשירותם. משום כך, החלטתי להפסיק את פעילות גדודי הטילים עד שיתקנו.

השתמשנו במסכי עשן צפופים ביותר, על מנת לסמא את המטוסים הישראליים, ולהסיטם ממטרותיהם. חיל האוויר המצרי בראשותו של קמארפ כיסה את התקופה של 48 שעות עד שהושבו הטילים לכושרם. חיל האוויר הישראלי הופתע מכך, שגדודי הטילים שבו לפעילותם. שבנו להפיל מטוסים רבים שלהם, ועלה בידינו לשבות כמה מטייסיהם.

כאשר נחקר אחד מהטייסים השבויים, ונשאל מדוע מוקדו ההתקפות האוויריות על אזור פורט סעידי, אמר: הסיבה טמונה בכך, שהמפקדה הישראלית סבורה, כי המצרים החליטו להקים בסיס לטילים קרקע-קרקע אסטרטגיים סקאד באזור פורט סעידי. הישראליים חששו מן הסכנה, הטמונה בכך, שטווח פעילותם של הטילים האלה מאפשר להם להגיע ממוצביהם בפורט סעידי עד לב ישראל, המאוכלס בצפיפות.

עסקת הטילים הסובייטית

ידוע, כי קיימת פרשה של אספקת נשק מיוחד מברית-המועצות למצרים. הכוונה לטילים SA2 SA6. אתה השתתפת במשא-ומתן על כך עם משיר אחמד אסמעיל. מדוע לא מסרה רוסיה את הנשק במועד שנקבע ובכמויות שנקבעו?

קודם כל, עלינו לדעת, כי כאשר המעצמות הגדולות מספקות נשק למדינה מהעולם השלישי הן מסתכלות על דרישות המדינה לנשק מנקודת מבטן, ולא מנקודת

הסוג, שהיה בשימוש במלחמת העולם השנייה. כאשר הותקף חיל האוויר הישראלי תקף את המוצב בתקיפה כבדה בשנת 1969, וכמה פצצות השהיה נורו על העמדה ועל מחסן לדלק ולשמנים, פרצו בעמדה דליקות גדולות, וענן סמיך של עשן כיסה את המקום. מפקד הלהק הישראלי, שהשמיד את העמדה, סייר במטוסו מעל לעמדה, כדי לבדוק את תוצאות התקיפה. חייל בודד יצא נגדו כשבדיו מקלע קל נ"מ בקליבר 12.7, ופגע במטוס, והפילו.

כמפקד ההגנה האווירית, יצאתי לעמדה, והגעתי אליה כמה שעות אחר כך, כאשר פצצות ההשהיה עדיין היו בעמדה, שטרם טוהרה. ראיתי את החייל הגיבור, שהפיל את המטוס. מה רבה היתה תדהמתי כאשר מצאתי, כי הגיבור הזה פגע במטוס כשהוא פצוע בכתפו מרסיסים, והפגיעה גרמה שמפרק הכתף היה גלוי. אך הדבר לא מנע ממנו מלצאת נגד מטוס האויב, ולהפילו.

במלחמת אוקטובר היה מראה נפוץ למצוא כמה חיילים מצוותי הטנקים מפוחמים, על תותחיהם, כתוצאה מהפיגועות במהלך הקרבות. זו ההוכחה, כי לחמו עד מותם, בעוד עמיתיהם ממשיכים ללחום מבלי שחלה הידרדרות במוראל שלהם.

דוגמה אחרת לגבורת החיילים בקרבות אוקטובר: במהלך "הפירצה" [הכניסה ל"אפריקה" - המתרגם], תחת לחץ האויב, לא עלה בידי אחד מגדודי הטילים לחלץ את כל הטילים, שהיו בעמדה, ולהשמיד במלואן את מחפורותיהם. הוריתי למפקד היחידה בחזית להורות למפקד הגדוד, לשוב עם כמה מחייליו אל העמדה, בחסות הלילה, להשמיד את המחפורות במלואן, ולחלץ את יתרת הטילים.

ידעתי, כי סביר ביותר, כי הקצין ייהרג. אולם, על מנת לכבד את שבועתנו בכוחות המזוינים, לא לנטוש את נשקנו, אפילו במחיר המוות, הוריתי לעשות זאת. ואכן, המפקד הזוטר יצא, ושב עם טיליו ועם כלי-נשק ישראליים, שהושארו במוצב. המלצתי, כי הקצין הגיבור יקבל את עיטור "כוכב סיני", בשל גבורתו.

המבט של המדינה, הנזקקת לנשק. כאשר רוסיה סיפקה נשק למצרים היא ידעה עד כמה אנו זקוקים לנשק הזה ולכמויותיו לפעולת ההתקפה, שנועדה לשחרר את האדמה הכבושה. אולם, היא סיפקה לנו את כליה-הנשק, שנדרשו להגנה מפני התקפה ישראלית בלבד.

היא נימקה זאת בהסבירה, כי איננו מוכנים, בשלב ההוא, לכל פעילות התקפית, וכי הכנת הכוחות המצריים למבצעים כאלה תימשך עוד עשר שנים. הדבר נאמר על-ידי בכיר היועצים הצבאיים הסובייטים לאחר שהחליט הנשיא סאדאת לוותר על שירותיהם של היועצים הרוסיים, שהיו בקרב הכוחות המזוינים המצריים באוגוסט 1972.

כתוצאה מאורח החשיבה הזה של הממשל הסובייטי, אנו מוצאים, למשל, כי כמה מערכות-נשק, שנחשבו חיוניות להגנה האווירית, ובייחוד לפעילות התקפית שלה, וליתר דיוק, הטיל SA6, הגיעו בסוף שנת 1972 ובתחילת 1973. החטיבה האחרונה של טילים כאלה נמסרה שלושה חודשים לפני המלחמה. הדבר מוכיח לנו בבירור כיצד ביצעו הרוסים את הסכמי החימוש עם מצרים. יתר על כן, הטיל SA6 משופר, שלגביו נחתם חוזה זמן רב לפני המלחמה, הגיע רק במחצית השנייה של אוקטובר ובראשית דצמבר. עקב כך, לא השתתף במלחמת אוקטובר.

כיצד התמודד חיל ההגנה האווירית עם האיחור במסירת הנשק הסובייטי? האם זה לא השפיע על המוראל שלכם ועל תכניות המלחמה שלכם?

כאשר חתמנו עם רוסיה על חוזה להספקת הטיל המשופר, ידעתי בוודאות, כי יחול איחור במסירת הטילים האלה, והם לא יגיעו זמן מספיק לפני המלחמה, כך שיתאפשר לאמן את כוחותינו, כדי שיטלו חלק במלחמה.

קיימתי קשר מתמיד עם עמיתי, לווא נאג'י ג'מיל, מפקד כוחות האוויר והכוחות להגנה אווירית בסוריה. גם להם היה חוזה עם רוסיה לקניית טילים כאלה. הטילים הגיעו אליהם בעוד מועד. הגעתי להסכמה עם עמיתי הסורי, שנסגר כמה צוותים

אוקטובר בעיני העולם

כאשר שבתי מהביקור נפגשתי עם הנשיא אנואר סאדאת, ששאל אותי על התרשמותי. אמרתי לו: מה ששימח אותי, לאמיתו של דבר, היתה העובדה, שהשתתפתי בכנסים, וסיפרתי על לקחי המלחמה ועל הניסיון שהופק ממנה. המפקדים האנגליים ישבו סביבי, והקשיבו בעניין לכל הנאמר. הדבר הזכיר לי את ימי כקצין זוטר, כשמשלחת בריטית פעלה בצבא המצרי. קציני המשלחת אספו אותנו על מנת להסביר לנו עניינים שונים, והקשבנו בתשומת-לב, ורשמנו את דבריהם. חשתי, כי המצב השתנה. הפכתי למסביר, והבריטים הקשיבו, ורשמו. סאדאת חיך, ואמר: 'הפכתם לבית-ספר, שבו לומדים הכל את לקחי המלחמה המודרנית ואת אמנותה.

הספרים על אוקטובר אינם שלמים

רבים מהמפקדים הצבאיים ומהפרשנים המדיניים כתבו את זיכרונותיהם על מלחמת אוקטובר. האם הספרים שפורסמו, אכן, מביעים נכונה את המאורע העצום הזה?

למרבית הצער, כל הספרים, שפורסמו עד עתה, לא סיפרו את אירועי אוקטובר באופן משיבי רצון, למרות שתיארו חלק מהתמונה. זה קרה, בייחוד, היות שמרבית מה שנכתב שיקף את השקפת המחבר, או את תפקידו במלחמה, בלבד. למרבית הצער, טרם שורטטה תמונה מלאה וכוללת, המשקפת את מה שאירע באמת במלחמה נרחבת זו, את הישגיה ואת מעשי הגבורה שבוצעו בה, בליווי מסמכים ואסמכתות. אנו מקווים, כי תיכתב ההיסטוריה של מלחמת אוקטובר המפוארת, ותלווה במסמכים ובאסמכתות, כדי להסיר את המסך מעליה, ולהכריע בכל ויכוח, שהתנהל אודותיה, כדי להפחית מערכה ולהקל בהיקף הניצחון, שהושג בשנת 1973. סבורני, כי כוחותינו המזוינים נושאים עתה במשימה זו, לפי הוראת הנשיא מבראק, וייתכן שהדבר נעשה כבר.

היות שעקבת אחר ההתפתחויות בכלי-הנשק ובטילים להגנה אווירית בעולם, מה מאפייניהן החשובים?

ביחס לנשק ההגנה האווירית, אולי ההתפתחות הגדולה ביותר היא הכנסת מנגנון אוטומטי לפיקוד-ולשליטה. בעוד שבשנת 1973 היה חצי-אוטומטי. כמו כן, פיתוח מנגנון ביות תוך שימוש במטוסי הוק איי, המכסים את כל הגבהים, ובייחוד גבהים נמוכים. לאחר מכן, פיתוח כל כלי-הנשק של ההגנה האווירית נגד התערבות פעילה וסבילה לסוגיה המתקדמים השונים והגברת קלות התנועה של הכוחות המשתמשים באמצעים הללו, כדי לספק הגנה לכוחות היבשתיים במהלך פעילותם הקרבית.

במהלך עבודתך, כרמטכ"ל הצבא המצרי, לאחר המלחמה הוזמנת למדינות רבות בתוקף היותך אחד ממפקדי מלחמת אוקטובר המפוארת. מה היו הנושאים שעלו וההערות ששמעת בפגישותיך עם המפקדים הצבאיים במדינות זרות?

קיימתי ביקורים רבים בחו"ל בהזמנת מדינות זרות, ובראשן פקיסטן. יצאתי לשם בעקבות הזמנה רשמית של דיאא אלחק, רמטכ"ל הצבא הפקיסטני. הגענו שלושה שבועות לפני שעלה לשלטון בראש משלחת מצרית של אנשי הכוחות המזוינים. התקבלנו בקבלת פנים מרהיבה, משום שייצגנו את מפקדי מלחמת אוקטובר. הנשיא דיאא אלחק אמר לנו במהלך קבלת הפנים: אתם מייצגים את מפקדי מלחמת אוקטובר, והגשמתם את הניצחון הראשון, שאנו מעריכים ומתפארים בו, כמוסלמים וכערבים. וזאת, לאחר דורות רבים של תבוסות, בכל מלחמותינו עם האימפריאליזם בכל השנים שחלפו.

ביקרתי בבריטניה, בהזמנת רמטכ"ל הכוחות הבריטיים. הביקור תוכנן להימשך שבוע, אך נמשך שבועיים לאור הפצרות הבריטים. הם השתוקקו לדעת מה היו לקחי המלחמה, ורצו למצוא תשובות לכמה תמיהות שהתעוררו בעניין תוצאות מלחמת אוקטובר ולקחייה.

מצריים על מנת שיתאמנו עם עמיתיהם הסורים בתפעול הטילים האלה, ובייחוד לאחר שהרוסים הגיעו להסכם עם הסורים להקמת קבוצת אימון להכשרת הכוחות הסוריים בשימוש בנשק הזה. לואא ג'מיל הסכים לשיתוף פעולה מלא בנושא, וקידם בברכה את הרעיון. כדי לשמור על חשאיות, הגיעו החיילים המצריים לסוריה, והשתתפו בקבוצת האימון כחיילים מן הצבא הסורי. למרות זאת, גילו זאת הסובייטים, זמן-מה לאחר שהחלה העבודה של קבוצת האימונים.

כיצד קרה הדבר? ומה היתה תגובתם?
הדבר התגלה משום שאחד המתורגמנים הסובייטיים, שעבד בקבוצת האימונים בסוריה, שירת קודם לכן במנגנון היועצים הסובייטיים במצרים. הוא הכיר כמה מהחיילים המצריים, שהתאמנו בסוריה. יחד עם זאת, לא היה בדבר כל בעיה לגבי המשך האימון של החיילים המצריים. האימון הסתיים, והכוחות המצריים המאומנים שבו למצרים לסייע לנו רבות בציוות מהיר של גדודי הטילים, עם הגיעם למצרים.

מדוע הפלה הממשל הסובייטי בין חימוש הצבא המצרי לבין חימוש הצבא הסורי?
לא היתה הפליה לטובה הצבא הסורי, אך היו כמה שיקולים, וביניהם שחיל ההגנה האווירית הסורי קטן בממדיו מן ההגנה האווירית המצרית, ושונה בצידו. בנוסף, רוסיה היתה מספקת נשק למדינות בשל שיקוליה המיוחדים, והיא התבוננה אל המצב בכל מדינה בצורה שונה. השקפתה גרסה כי פעולות התקפיות לא יתבצעו בזמן הקרוב, וכי יש לנו זמן רב להתאמן על כלי הנשק ולקלטם, בטרם נחשוב לפתוח במלחמה, וכי הזמן הנדרש להכנה לא יפחת מעשר שנים.

משום כך, לדעתם, לא היה צורך למהר בהספקת הנשק, ולעמוד בהיקף הנדרש, היות שסברו תמיד, כי מצרים דורשת כמויות נשק מעבר למה שהיא זקוקה באותו שלב.

אין ספק, ניצחון אוקטובר מהווה בסיס איתן, שממנו נבעו שיחות השלום, הנמשכות עד עתה. כאסטרטג, מה השקפתך לגבי אזור המזרח התיכון בשנים הקרובות? האם ניתן לומר שמלחמה באזור הפכה לבלתי־סבירה?

המשך השלום וביסוסו תובעים כוח, שיתמוך בהם. אין פירושו של דבר, כי אם ישרור שלום באזור, נפזר את כוחותינו המזוינים, או נפחית את היקף ההוצאות

עליהם ואת העיסוק בהם. וכשאני אומר כוח, שיתמוך בשלום, כוונתי לכוחות מזוינים, שיהיו מסוגלים להרתיע, כדי שאף הרפתקן לא יחשוב לעורר שוב מדינים ומלחמות באזור.

כמו כן, ללא כוח כלכלי לא יהיו הכוחות המזוינים מסוגלים להיות מעורבים במלחמות מוצלחות. הדבר מסביר לנו את התעניינות הנשיא מבארק בתמיכה באפשרויות של הכוחות המזוינים

שמי מצרים תחת שליטה מלאה

מחמד ח' לפאללה*

לפני עשרים שנה הונחתה המכה האווירית, שעליה פיקד הנשיא מבארק, שפיקד באותם ימים על כוחות האוויר של מצרים, שהיו המפתח לניצחון מצרים במלחמת אוקטובר. פריק אחמד עבד־אלרחמן נצר, מפקד כוחות האוויר כיום, נטל חלק בהתקפה אווירית זו. הנשיא מבארק בחר אותו ביולי 1970 לפקד על חטיבת מטוסי קרב מיג 21. הוא היה אחראי על צפון־מזרח הרפובליקה, והשתתף עם אנשיו בהנחתת המכה האווירית. לאחר עשייה בת עשרים שנה בחר אותו הנשיא מבארק למפקד כוחות האוויר ולאחראי על הגנת שמי מצרים.

ביולי 1970 חיתה מצרים תחת רושם התבוסה הקשה. אולם, כוחות האוויר המשיכו באימוניהם, כשהם ממתנים לרגע, שיושב לאנשיהם הכבוד, שנגזל מהם פעמיים. פעם אחת בשנת 1956 ובפעם השנייה בשנת 1967. מאז עבר הטייס הקרבי אחמד עבד־אלרחמן נצר מבסיס אווירי אחד למשנהו. הוא שירת בדלתה, באלמנצורה ובטנטא, והתכונן עם אנשיו לבצע את משימותיהם

* אוקטובר, מצרים, עשרה באוקטובר 1993.

ובכשירותם, בד בבד עם ביסוס כלכלתנו הלאומית ועם בנייתה. ככל שקול השלום, השורר עתה באזור, יהיה גבוה, אין מנוס מלנקוט אמצעי זהירות מפני הרפתקנים. את זה אי אפשר לצפות מאחר שהרפתקנים מצויים תמיד מחוץ למעגל ההערכות והחישוב המדויק.

כשתגיע שעת האפס. שעה זו היתה 1405 כאשר מאתיים מטוסים מצריים, חלקם מטנטא ומאלמנצורה, יצאו לתקוף מהאוויר, תחת פיקודו של הנשיא מבארק. תקיפה זו היתה המפתח לניצחון מצרים. לאחר שניצחונה הושג נותר הטייס הקרבי אחמד נצר במקומו, כמפקד חטיבה אווירית של מטוסי קרב. עד שנבחר לתפקיד אחר, שייעדו לו הכוחות המזוינים.

הקריירה הצבאית של אחמד עבד־אלרחמן נצר נמשכה, והוא מונה לנספח צבאי בטהראן מספטמבר 1975 ועד יולי 1978. לאחר שובו נטל את הפיקוד על בסיס בני־סויף ולאחר מכן על בסיס קאהיר מערב.

לאחר מכן הועבר למפקדת כוחות האוויר כמפקד מטוסי הקרב באגף ההדרכה האווירית, ולאחר מכן היה סגן ראש אגף ההדרכה, ראש אגף הפיקוח האווירי וראש אגף המבצעים האוויריים. באפריל 1987 מונה לראש־המטה של כוחות האוויר, ובשבעה באפריל 1990 נבחר לפקד על כוחות האוויר. ביולי 1990 הועלה לדרגת פריק. מסע ארוך. יחד עם חבריו לנשק